

Денисенко Т. Д.
ORCID: 0000-0002-5616-8561
викладач кафедри іноземних мов та загальноосвітніх дисциплін
Університет економіки та права «КРОК»
м. Київ, Україна

ОБРАЗ МІСТА БЕЙРУТА В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ У XVIII, XIX І XXI СТОЛІТТЯХ

Ключові слова: Бейрут, культура, образ міста, українська література.

Ідея дослідження образу міста популярна серед літературознавців і публіцистів. Книги про Ліван у незалежній Україні почали з'являтися нещодавно. Маловідомому для українців Бейруту в різний час присвятили свої твори В. Григорович-Барський, А. Кримський і М. Гримич.

Бейрут XVIII ст. У “Мандрах по святих місцях Сходу з 1723 по 1747 рік” В. Григорович-Барський описує Бейрут 23–26 липня 1728 року як невелике, але чудове місто-сад, що розташоване на рівнинному березі Середземного моря біля гори з високими горами вдалині [1, с. 269]. Місто і його порт на той момент були менші за Сидон і Триполі [1, с. 269, 271]. Там стояли три головні турецькі мечеті, перебудовані з християнських церков, та три окремі християнські церкви: грецька, маронітська і римська (французька). Дізнаємося про вигляд храмів зовні та всередині. Автор подає історію маронітської церкви [1, с. 269–270]. Майже 300 років тому українського мандрівника вразило щільне співжиття різних конфесій у Бейруті. Паломницьким центром його робить місце, де святий Георгій убив змія. Не оминає мандрівник увагою також цивільної та оборонної інфраструктури майбутньої столиці Лівану [1, с. 270–271].

Бейрут XIX ст. З-поміж усіх українських письменників і дослідників найдокладніші описи Бейрута знаходимо в А. Кримського. У “Бейрутських оповіданнях” його зображено зовні як місто з мавританською архітектурою, де під впливом європейців з'явилися широкі й високі будинки [4, с. 570]. У людей середньої верстви – кам'яні хати з невеликими садами, кухні без печей із жаровнями, низькі довгі дивани та столи [4, с. 530, 532, 533, 535, 565]. Найбільше вражають і зачаровують українського орієнталіста погода (тепло взимку) та природа (море, гори) [4, с. 564, 574, 576]. Увагу зосереджено на хронологічних особливостях (старий календарний стиль православних

арабів, східний лік часу), складній системі розрахунків і небезпеці для прогулянок після заходу сонця [4, с. 564, 589–590]. Через різанину 1860 року багато сирійців прибуло в Бейрут. Це спричинило збільшення населення в місті, створення нових кварталів і відродження Бейрута як давнього порту. Іноземні освітні заклади та мови змагалися за вплив у місті [4, с. 536–537, 542, 546]. Крім професійних занять, у бейрутян були розваги. У дітей – “комодія” (знування над тваринами), у дорослих – “балльо” (вечірка) [4, с. 534, 570].

Невеликим містком між ХІХ і ХХІ століттями слугують спогади О. Вертинського про його перебування в Бейруті під час гастролей 1933 року [3, с. 160]. Митець критикує місто за бруд і шум, але його недоліки не перекреслюють замилювання краєвидом Середземного моря під час заходу сонця з гори, що переносить актора в едемський сад [3, с. 234–236].

З Бейрутом ХХІ ст. українських читачів знайомить роман М. Гримич “Ажнабія на червоній машині”. Ажнабія (іноземка) з України несхвально відгукується про архітектуру та інфраструктуру міста через однотипність, сірість, пил і бруд, через майже повний брак зеленої зони, тротуарів, вузькі дороги [2, с. 6–8]. Проте віддає належне стильним закладам, як-от книгарня “Халабі” [2, с. 5]. Тепер Бейрут шумний завдяки манері місцевих водіїв сигналізувати на переповнених машинах дорогах [с. 7]. Будинки міста слугують родинними особняками, у яких кожен поверх відведено одній сім’ї [2, с. 17–19]. Куріння кальяну як атрибут чоловіків-ліванців наявне нині, як і в ХІХ столітті [2, с. 7; 4, с. 552].

У ХVІІІ ст. Бейрут постає перед українським читачем невеликим, квітучим, привабливим для паломника містом з огляду на Житіє святого Юрія, місцеві монастирі та близькість до Святої Землі, релігійно терпимим і мультикультурним, хоча водночас небезпечним для самотнього мандрівника. Риси майбутньої столиці Лівану виразніше вимальовуються в белетристичних оповіданнях та епістолярії А. Кримського кінця ХІХ ст. Тоді Бейрут повернув собі славу торгового порту, став прихистком для християн Сирії, воротами для проникнення європейської культури на Близький Схід. За 168 років, з 1728-го до 1896 року, місто стало ще небезпечнішим через вимущену мультикультурність і політику Османської імперії. У ХХІ ст. місто втрачає статус зеленого, яким його змалювали українські першовідкривачі у ХVІІІ й ХІХ ст., перетворюється на сірі бетонні джунглі зі східним колоритом та оазами душевного спокою.

Література:

1. Григорович-Барський В. Мандри по Святих Місцях Сходу з 1723 по 1747 рік = Странствования по Святым Местам Востока с 1723 по 1747 г. / пер. з давньоукр. П. Білоус ; за ред. М. Москаленка. Київ : Основи, 2000. 766, [1] с.: іл. URL: <http://surl.li/udhkq>
2. Гримич М. Ажнабія на червоній машині. Роман. Київ : Нора-Друк, 2018. 176 с.
3. Вертинский А. Н. Дорогой длинною... / сост. и вступ. ст. Ю. Томашевского; Послесл. К. Рудницкого; Оформ. Г. Саукова. М.: Правда, 1990. 576 с.: ил. URL: <http://surl.li/uemdh>
4. Кримський А. Ю. Твори в п'яти томах / Редкол.: І. К. Білодід (голова) [та ін.]. Київ: Наук. думка, 1972–1974. Т. 1: Поетичні твори, оповідання / [ред. тому П. Й. Колесник; упоряд. і прим.: М. Л. Гончарук, О. В. Мишанич]. 1972. 630, [1] с.: портр. URL: <http://surl.li/udhli>

УДК 930.2 Віктор Крюков

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-414-9-54>

Маврін О. О.

ORCID: 0000-0002-9048-578X

*доктор історичних наук, старший науковий співробітник,
заступник директора з наукової роботи*

*Інститут української археографії та джерелознавства
імені М. С. Грушевського Національної академії наук України
м. Київ, Україна*

АРХЕОГРАФІЧНА ВІЗІЯ АРАБІСТА ВІКТОРА КРЮКОВА

Ключові слова: археографія, арабістика, джерела, пам'ятки писемності.

Ще у 80-х роках ХХ ст. “археографія на Україні” розпочала свій шлях до “української археографії”. Важливу роль у цьому відігравали “Перспективний план підготовки до друку та видання джерел з історії України (на період до 2000 року)” [5] та обговорення у вузькому колі фахівців під час республіканської наради “Українська археографія: сучасний стан та перспективи розвитку” (грудень 1988 р.). На нараді з доповідями про археографічні завдання в сходознавстві виступили Ярослав Дашкевич (“Вивчення і публікація східних джерел з історії України”) та Ярема Полотнюк (“Арабські джерела з історії України”)